СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Пам'ятайте про Україну!

Ч. 215. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 8-го ЛИСТОПАДА 1986 — ЦЕНТІВ 25 CENTS — JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, NOVEMBER 8, 1986 — No. 215. — VOL. XCIII.

ЗАПЛЯНОВАНО АРХИПЕНКІВСЬКІ ДНІ У ВАШІНҐТОНІ

Вашінгтон. — У зв'язку з відкриттям виставки картин і скульптур Олександра Архипенка у вашінгтонській Крайовій ґалерії, на протязі трьох днів листопада відбудеться ряд культурних і товариських імпрез.

Виставка творів О. Архипенка, які є власністю Тельавівського музею триватиме від 16-го листопада 1986 до 16-го лютого 1987.

У п'ятницю, 14-го листопада, в будинку парафії св. Андрія, при 15100 Ню Гемпшір аве., у Сілвер Спрінг (вашінгтонський пригород у стейті Мериленд) д-р Оксана Безручко-Росс з Денверу прочитає українською мовою доповідь про О. Архипенка як мистця. Початок в год. 7:30 вечора.

У суботу, 15-го листопада, о год. 7-ій вечора, Вашінгтонська Група українських-американських професіоналістів влаштовує в будинку св. Софії при 2615 30 вул. Н.В. у Вашінгтоні доповідь д-р Безручко-Росс по-англійськи на тему „Роля Архипенка в мистецтві XX століття". Обидві доповіді будуть ілюстровані прозірками праць мистця. Після доповіді в год. 8:30 Вашінгтонська Група влаштовує прийняття в честь піяністки д-р Юліяни Осінчук, яка приїжджає до Вашінгтону з концертом.

У неділю, 16-го листопада вполудне, Крайова ґалерія відкриває виставку О. Архипенка, яка відзначатиме соту річницю його народження. Того ж вечора в ґалерії Ю. Осінчук виступить з концертом творів Бортнянського, Мендельсона, Лятошинського і Ліста.

В журналі „Мюзіюм енд Артс Вашінгтон", за листопад-грудень є довідка Генрієтти Векслер про виставку, в якій вона пише, що „ця ювілейна колекція праць родженого в Україні скульптора-маляра привезена з Тельавівського музею включає багато творів, які ще не виставлялись у цій країні". Далі вона пояснює, що коли нацисти прийшли до влади вони знищили чимало праць Архипенка, бо зараховували його до мистців „дегенератів". „На щастя один із колекціонерів його ранніх творів, Еріх Ґеріц, вислав їх до Тель Авіву на збереження. Таким чином Тельавівський музей має найкращу колекцію ранніх творів Архипенка". Довідку в журналі ілюструє кольорова репродукція картини „Перед дзеркалом" (1915 рік) з колекції Філядельфійського музею.

Члени Вашінгтонської Групи матимуть окрему туру виставки творів Архипенка в суботу, 20-го грудня.

Владика Лостен написав листа до прем'єра Ізраїля

Стемфорд, Конн. — Єпископ Василь Лостен звернувся до нового прем'єра Ізраїля Їцака Шаміра, в якому гратулюючи йому з нагоди перебрання того посту Владика, нав'язує до статті Еріка Лі в щоденнику „Джерузалем Пост" у справі Івана Дем'янюка і хвалить думки автора на тему конечности жидівсько-української співпраці у тому процесі.

Єпископ В. Лостен пригадує, що вже у листі до попереднього прем'єра Ізраїля він ставив під сумнів доказаний матеріял проти І. Дем'янюка, що його передали совєтські урядові чинники, і так само ставить їх під сумнів ізраїльський журналіст у своїй статті.

Владика стверджує, що вислід процесу проти І. Дем'янюка (в невинності якого Єпископ В. Лостен не сумнівається), базований на совєтських свідченнях, може сильно заважити на стосунках жидівсько-украї́ських. Він пригадує, що так жидівські, як і українські громадяни СССР терплять переслідування з приводу своїх релігійних переконань. Тому він просить прем'єра Ізраїля не наражувати на небезпеку добрих відносин поміж жидами і українцями, і вжити своїх впливів, щоб справедливо закінчити якнайскорше справу І. Дем'янюка.

Музей плянує курс виготовлення прикрас на ялинку

Ню Йорк (УМ). — Курс виготовлення прикрас на ялинку в українському стилі, що його влаштовує тут Український Музей, відбудеться в суботу, 13-го грудня і в неділі, 7-го і 14-го грудня від 2-ої до 4-ої год. по полудні.

Діти і дорослі матимуть нагоду навчитися робити традиційні українські прикраси на ялинку. Учасники будуть робити ангели, зірки, павуки, їжаки, пташки та інше з паперу, соломи, намистин і кольорових стрічок. Зроблені ними прикраси учасники зможуть взяти додому.

В дні різдвяної програми буде виставлений вертеп, подарований Музеєві 64-им Відділом Союзу Українок Америки. Вертеп проєктувала мисткиня Слава Геруляк, згідно зі стародавньою українською традицією. Також буде виставлена ялинка з виготовленими прикрасами.

Плата за одне зайняття: дорослі — 4 дол., пенсіонери і учні від 12 до 16 років — 3.50 дол., члени музею — 3 дол., діти від 7 до 12 років — безплатно. Плата включає матеріяли.

Участь тільки за попередніми зголошеннями на число телефону (212) 228-0110. Адреса Музею: 203 Друга аве., Ню Йорк, Н. Й. 10003.

ЗСА нав'язують таємні відносини з Іраном

Бейрут. — Просирійський журнал „Аш Шіра", який виходить тут, повідомив, що на початку вересня Теґран таємно відвідав колишній дорадник президента Роналда Реґена з питань крайової безпеки Роберт МекФарлейн і обговорював з представниками Ірану справу про припинення підтримки, яку надає ця країна близькосхіднім терористам в обмін на американські запасні частини для військової техніки.

Іранське пресове агентство заявило, що Р. МекФарлейн і п'ять інших американців прибули в Теґран під виглядом залоги літака з секретною місією, яку їм поручив президент Р. Реґен. Агентство також твердить, що американська місія була заарештована, МекФарлейна і членів делегації тримали під вартою п'ять днів, а потім вислали з Ірану. Покищо ця версія не дістала підтвердження.

Згідно з версією журналу, іранські офіційні особи висунули перед американською делегацією дві вимоги: поперше, щоб Вашінгтон припинив всяку військову, фінансову і політичну допомогу Іракові, з яким Іран веде війну уже шість років, і, подруге, щоб Теґранові були продані запасні частини для танків, літаків та іншої американської військової техніки. ЗСА попросили за це, щоб Іран припинив підтримувати терористів і ґарантував безпеку арабським державам Перської затоки.

Як пише ливанський журнал, Вашінгтон негайно надав Іранові запасні частини зі своїх баз на Філіппінах. Це дало змогу Теґранові зміцнити свою протиповітряну оборону. Ряд бейрутських спостерігачів вважає, що запасні частини привели до звільнення закладника Дейвида Джейкобсона.

Газета „Ню Йорк Таймс" цитує арабських дипломатів, які вважають, що тепер в Теґрані зміцніло становище тих політиків, які закликають поліпшити відносини між Іраном і З'єднаними Стейтами.

Із заяви ісламського джігада складається враження, що звільнення Д. Джейкобсона було зв'язане з якимось торгом між Вашінгтоном і Іраном, однак Державний департамент категорично відкидає ці здогади. МекФарлейн заперечує через свого представника, що побував в Ірані „місяць тому". Це не виключає можливости, що він їздив у Теґран в інший час.

Американські військові кораблі прибули з візитою в Китай

Чінлао, Китай. — Сюди прибула ескадра американських військових кораблів, яка складається з ракетного крейсера „Рівс", нищівника „Олдендорф" і ракетної фреґати „Ренц". Таким чином почалася семиденна візита доброї волі, яка є першим відвіданням американськими військовими кораблями китайських портів з 1949 року, коли була утворена так звана Китайська Народна Республіка.

Цікаво, що саме з порту Чінлао в 1949 році відплили останні американські кораблі, які супроводжували на Тайван евакуовані частини китайських націоналістів, що їх очолював Чіянг Кайшек.

Візита американських кораблів плянувалася ще на минулий рік, але була відкликана у зв'язку з небажанням ЗСА деклярувати, що на покладі кораблів, які повинні були прибути в китайські порти, нема нуклеарної зброї. З'єднані Стейти переважно не підтверджують і не заперечують наявности такої зброї на покладі своїх кораблів, що прибувають в чужинецькі порти.

Візита американських кораблів у Китай привернула увагу тихоокеанських держав, і в першу чергу Совєтського Союзу. Совєтським керівникам, які намагаються поліпшити відносини з Китаєм, доведеться тепер вирішувати складну проблему: чи візита військових корабів ЗСА є лише символічною, чи означає початок широкого військового співробітництва між двома країнами, яке може різко змінити баланс сил в Азії.

На думку західніх спеціялістів, військове співробітництво двох країн вже тепер має „практичний характер". Американці, наприклад, беруть участь в спостереженні за випробуванням совєтських ракет, користуючись при цьому китайськими центрами спостереження в провінції Сіньдзянь. За це З'єднані Стейти передають Китаєві розвідувальні дані про пересування совєтських військ вздовж китайського кордону і в Монголії.

Китай і Югославія є єдиними комуністичними країнами, яким ЗСА, хоч і в обмеженій кількості, продають зброю.

Комуністичний Китай постійно намагається розширити військове співробітництво з країнами Заходу. Це свідчить про те, що Пекін розглядає Совєтський Союз як головну загрозу для Китаю.

ПЕРЕГОВОРИ ПРО РОЗЗБРОЄННЯ ЗАСТРЯГЛИ НА МЕРТВІЙ ТОЧЦІ

Відень, Австрія. — Дводенні переговори між делегаціями З'єднаних Стейтів Америки і Совєтським Союзом, у яких брали особисто участь також державний секретар Джордж Шулц і міністер закордонних справ СССР Едуард А. Шеварднадзе, застрягли на мертвій точці, то чого призналися обидві сторони. Наприклад Дж. Шулц заявив, що він на жаль, не може похвалитися успіхами, бо справа роззброєння, тобто редукції стратегічної нуклеарної зброї, зокрема ракет середнього і далекого засягу, залишилася нерозв'язаною. Більше того, ситуація тепер, — заявив Дж. Шулц, — навіть є гіршою від тієї, яка була зараз після закінчення розмов в Рейкявіку між президентом Роналдом Реґеном і совєтським лідером Михаїлом Ґорбачовим.

У подібному песимістичному тоні висловився також совєтський міністер Е. Шеварднадзе у заяві, яку він склав перед самим відлетом з Відня до Москви. Він підкреслив, що розмови „залишили гіркий посмак" і додав, що лідери у Вашінгтоні мусять поробити чимало змін, щоб переговори про роззброєння були успішними. Москва, кажуть політичні спостерігачі, вчепилася також заяви президента Р. Реґена про те, що світ повинен стриміти до цілковитого знищення атомової зброї на протязі 10-ох років і тепер цю фразу з Рейкявіку повторяє на всі лади.

Після таких заяв обидвох керівників закордонної політики, вигляди на зменшення нуклеарних ракет, переговори в Женеві про загальне роззброєння, розмови у Відні про зменшення до мінімуму звичайної зброї і війська в Центральній Европі, майже не існують, хоч обидва речники ЗСА і СССР, штучно посміхаючись, висловили сподівання, що ситуація зміниться. У подібній атмосфері роз'їжджалися з Ісляндії Р. Реґен і М. Ґорбачов. Існує тепер також сумнів чи в такій ситуації безвиглядности генеральний секретар ЦК КПСС М. Ґорбачов приїде до ЗСА і чи американсько-совєтський діялог, метою якого було привернення політики детанту з 1970 років, взагалі буде продовжуватися в майбутньому.

Поінформовані політичні кола на Заході думають, що совєтська відносно шорстка поведінка під час розмов у Відні у справі роззброєння була подиктована двома елементами, а саме, американською відмовою включити у переговори оборонну стратегічну ініціятиву президента Р. Реґена, тобто космічну зброю, і маленькі познаки політичних змін в ЗСА, які назрівають у зв'язку з перехподом контролі Сенату і Палати Репрезентантів в руки демократів. Москва має час, вона воліє почекати два роки на вислідли президентських виборів з надією, що ану ж дійсно до влади прийдуть демократи, які сьогодні вже виступають проти оборонної космічної системи і аж захлинаються від вихвалянь „мирної політики М. Ґорбачова", б'ючи рівночасно контрольованими засобами масової інформації власного Президента, хоч, як кажуть поміркованi політичні спостерігачі, він вивів Америку на чисті води, підняв з упадку престиж і запущену економіку, відродив надію в народі. Все це, як виглядає з сьогоднішньої дійсности і висліду виборів, американці починають забувати. „Можливо, — пише до цієї теми газета „Вашінґтон Таймс", — нам потрібно відра холодної води на голови, щоб ми охолодившись прозріли і зрозуміли, що те, про що говорив у Відні Е. Шеварднадзе, є страшною совєтською дійсністю і рівночасно загрозою для вільного світу."

Д-р Б. Стебельський очолив Наукову Раду

Вінніпеґ, Ман. — Під час XV Конгресу Українців Канади відбулася тут нарада представників наукових установ, УВАН, НТШ та інших, на якій одноголосно схвалено, що Українську Наукову Раду в наступній трирічній каденції очолюватиме голова НТШ Канади, д-р Богдан Стебельський. Тим самим осідок ради приміщуватиметься в Торонто.

За минулу трирічну каденцію звітував д-р Михайло Марунчак, який очолював раду як президент УВАН. В своєму звіті він підкреслив корисну співпрацю українських наукових установ на форумі ради, а зокрема відбуття двох наукових конференцій, присвячених історикові Михайлові Грушевському та Тисячоліттю Християнства в Україні. Обі конференції відбулися у Вінніпеґу. Другу конференцію присвячену тисячоліттю Хрищення України плянується відбути на МекМастерському університеті в Гамилтоні в наступному році, коли цей університет відмічуватиме сторіччя свого існування. Конференція матиме дві сесії, українську й англомовну.

На нараді обговорено теж потребу представництва української науки в Екзекутиві КУК.

В нарадах взяли участь крім звітуючих: проф. Василь Янішевський, мгр Василь Верига, д-р Борислав Білаш, проф. Олег Ґерус. Були й інші делеґати, які з уваги на свою заанґажованість в загальних нарадах КУК брали тільки участь в підготовчих нарадах пленарної сесії.

ВШАНУЮТЬ РЕЖИСЕРІВ

Ню Йорк. — 64-ий Відділ Союзу Українок Америки влаштовує в неділю, 9-го листопада ц.р., о год. 1:30 по полудні, імпрезу присвячену вшануванні українських акторів та мистецьких керівників українських театрів, а це Йосифа Стадника, Миколу Бенцаля та Володимира Блавацького. Імпреза відбудеться тут у залі Визвольного Фронту, при 136 Друга аве., а участь в ній беруть: д-р Григор Лужницький, Ліза Шашаровська-Чепіль, Евген Курило, Володимир Курило і Олесь Кузишин.

СССР вже віддавна продукує космічну зброю

Вашінгтон. — Військові спеціялісти ЗСА, які докладно слідкують і студіюють за розвитком совєтського озброєння, нових видів звичайної і нуклеарної зброї, а також ракет далекого і середнього засягу та летунства, заявляють, що росіяни вже віддавна працюють на над космічною протиракетною зброєю і то не тільки в лябораторіях, але випробовують її в стратосфері. Це ця зброя, — кажуть спеціялісти, — заборони якої настирливо домагався в Рейкявіку совєтський лідер Михаїл Ґорбачов і розміщення якої, згідно з домовленням, має бути заборонене за 10 років.

Поінформовані особи в Пентаґоні не виключають, що Москва, як завжди, грає подвійну гру. З одної сторони М. Ґорбачов, виступаючи в ролі „миролюбця", пропонує зредукувати стратегічні ракети усіх типів, а з другої, СССР хоче забезпечити себе космічними апаратами проти ракетних стрілен, хоч такого забезпечення відмовляє Америці і зриває через це розмови на найвищому рівні, як це сталося в Ісляндії.

Західні знавці наводять навіть дати коли совєти розмістили лазерні апарати у стратосфері і випробовували їх також із землі проти запущених об'єктів у степах Казахстану. Тому совєтські систематичні і вперті кампанії на Заході проти американської стратегічної оборонної ініціятиви президента Роналда Реґена викликають деяке здивування в наукових колах, які докладно познайомлені із совєтськими експериментами. Можливо, — кажуть вони, — тому Москва не хоче допустити до розміщення американської системи поза лябораторії, щоб вона не зударялася із такою ж совєтською системою, яка, якщо говорити про технологію, відстає від американської принаймні на 40 відсотків. Очевидно, про ривалізацію в цій ділянці не може бути мови, якщо враховувати американські спроможності.

Ця думка дещо відрізняється від офіційної думки Пентаґону, який вважає, що російські лазерні антиракетні апарати становлять дійсну, а не уявну загрозу для вільних країн Заходу. Ця справа вийшла наверх якраз в Ісляндії коли М. Ґорбачов і його дорадники більше концентрували свою увагу на заборонi розміщення американських космічних апаратів, як на редукції стратегічних ракет.

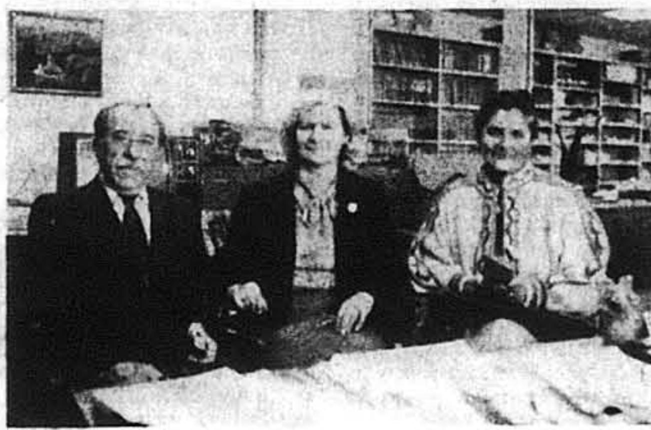
Д-р Саймон Кассел, який написав декілька праць про совєтське лазерне озброєння для Пентаґону, каже, що росіяни потребують часу, щоб наздогнати ЗСА в космічних апаратах і тому вони вперто виступатимуть проти СДІ, не зважаючи на політику Америки. Інший вчений, Джефрі Т. Ричелсон спеціяліст аеронавтики у Вашінгтонському університеті, каже, що над совєтською програмою працюють 10,000 винахідників і спеція-

(Закінчення на стор. 3)

ТОВАРИСТВО СВ. СОФІЯ ШУКАЄ ПІДТРИМКИ

Джерзі Сити, Н. Дж. (О. К.). — Редакцію „Свободи" відвідали недавно представники активного Товариства Св. Софія в особах голови його, д-р Романи Навроцької, та членів Управи, д-ра Романа Осінчука і проф. Ірини Рудницької.

Причиною їхніх відвідин була велика акція, яку вони тепер провадять, для здобуття дуже потрібних фондів, що їх вони мають моральний обов'язок передавати до Риму, щоб продовжати працю Блаженнішого Йосифа Сліпого в утримуванні усіх його надбань, а особливо в утримуванні семінарії, університету та музею.

В редакції „Свободи" (зліва): д-р Р. Осінчук, І. Рудницька і д-р Х. Навроцька.

Тому Товариство Св. Софія започаткувало тепер збірку у формі виграші на льотерії, яка має такі привабливі нагороди, як уфундовану подорожничою агенцію Ковбаснюк двотижневу подорож і перебування в Мехіко на дві особи, уфундоване Українським Народним Союзом однотижневе перебування на Союзівці для двох осіб і перебування в Римі в патріяршому дворі на тиждень для двох осіб, що його уфундувало Товариство Св. Софія. Дальшими нагородами є дереворити Тирса Венгриновича і 500 дол. готівкою.

Проф. І. Рудницька, яка перебрала на себе висилку льосів, розповідає про широкий відгук, який досі має, і зворушливі листи пенсіонерів, та інших незаможних осіб, які хочуть допомогти так добрій цілі. Наприклад, розповідає вона, що мешканці „Вознесіння", старечого дому у Філядельфії, відгукнулися на листи з льосами на 100 відсотків, інші,

(Закінчення на стор. 3)

У СВІТІ

ОФІЦІЙНІ ОСОБИ Адміністрації президента Роналда Реґена заявили кореспондентам, що ЗСА використовують різні канали для того, щоб добитися звільнення американських закладників в Ливані. Очевидно, представники Уряду ведуть розмови з речниками урядів інших держав, які можуть бути допоміжними у звільненні американських громадян. Доналд Т. Ріґен, шеф штабу Білого Дому, настоював, що Уряд має право вживати всякі заходи для звільнення, включно з розмовами з представниками уряду Ірану. Демократи і деякі засоби масової інформації зробили формальний закид президентові Р. Реґенові, що він порушив ним проголошену заборону експорту запасних частин американської зброї до Ірану. Посередницьку ролю мали б в цьому випадку сповняти ізраїльтяни, які транспортували з Ізраїля ці частини, а також амуніцію до Ірану. Формально Адміністрація покищо заперечує обвинувачення і не бажає коментувати цієї справи.

ОСОБИСТИЙ ВИСЛАННИК Кентенберійського Архиєпископа Роберта Рансі, голови Англіканської Церкви, Террі Вайт заявив кореспондентам у Візбадені, Західня Німеччина, що він повертається до Лондону і не поїде тепер до Ливану, бо спекулятивні публічні міркування, тобто дискусія про його місію на сторінках преси, дуже утруднили заплановані заходи і тепер він чекатиме на більш корисну нагоду. Вайт заявив, що він чекатиме в Лондоні сигналу від свого зв'язкового в Бейруті і аж доті знову поїде на Близький Схід. На його думку закладників можна видістати тільки тихою дипломатією і домовленістю, а не голосною барабанною дискусією і взаємними обвинуваченнями.

В АМЕРИЦІ

ДЖАН ВОКЕР, який був засуджений за шпигунство на користь Совєтського Союзу, був переведений з тюрми в стейті Мериленд у федеральну тюрму в Луїзбурзі, Пенсильванія, з більш суворим режимом, бо властям стало відомо, що він плянує втечу. Згідно з відомостями, які має в'язнична адміністрація, Дж. Вокер, який хворий на діябет, мав намір симулювати приступ, щоб попасти до шпиталю і втекти звідти. Повідомляють, що Вокер плянував втечу не вперше. В жовтні минулого року він просив свою дочку Марґарет допомогти йому втекти з в'язниці.

ДО З'ЄДНАНИХ СТЕЙТІВ Америки з читанням лекцій повинен був прибути в середині листопада президент Арґентини Рауль Альфонсін. Передбачалося, що він зробить зупинку у Вашінгтоні і зустрінеться з президентом Роналдом Реґеном, хоч офіційного повідомлення про цю зустріч не зробила ні одна сторона. Однак арґентинський президент відклав поїздку до ЗСА. Рішення А. Альфонсіна зв'язане з конфліктом, що знову розгорівся між Лондоном і Буенос Айресом із-за Фалькляндських островів. Минулого тижня Англія закрила 200-милеву зону навколо островів, викликавши цим дипломатичні протести зі сторони Арґентини, яка претендує на ці острови ще з 1833 року.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИН Юджін Гасенфас, літак якого був збитий над Нікараґуа, має намір просити сандіністський трибунал про поблажливість до нього при винесенні вироку суду. „Я хотів би запитати вас, — звернувся до нього нікараґуанський адвокат Енріке Сотельо, — якщо на цьому суді вас визнають винним і засудять до в'язниці, то чи ви збираєтесь просити уряд Нікараґуа проявити милосердя і полегкість, щоб ви могли вернутися до жінки і трьох своїх малолітніх дітей?" „Так, збираюся", — відповів Ю. Гасенфас. Він заявив на суді, що зайнявся доставою зброї в Нікараґуа лише тому, що втратив працю і не міг знайти нову. Летунська компанія, яка найняла його, платила йому 3,000 долярів на місяць плюс 750 долярів за кожний полет над територією Нікараґуа.

ВИБОРИ В СТЕЙТІ Ню Йорк не принесли несподіванок. Губернатор Маріо Квомо здобув значну перемогу над республіканцем Ендрю О'Рурком. М Квомо побив рекорд 104-річної давности, який належав Гроверові Клівлендові, який здобув у губернаторських виборах 58.4 відсотка голосів. За кандидатуру Квомо віддано 65 відсотків голосів. Губернатор М. Квомо уважається багатьма, як кандидат на пост президента від Демократичної партії і тому його перемога у губернаторських виборах вважається як початок боротьби за президентське крісло. Сам Квомо покищо не розголошує своїх дальших плянів. Перемога в Ню Йорку ще нічого не говорить про настрої в Айові чи Огайо, — коротко сказав він. Однак перемога Квомо мало допомогла іншим демократам Ню Йорку у виборах в сенат стейту. Республіканці дістали тут значну перемогу.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (50-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 451-2200

Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to: Svoboda

Postmaster: Send address changes to:
Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00. Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00. Чеки і „money orders" виставляти на: Svoboda

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Шануймо геройських членів Гельсінкської Групи

Дня 1-го серпня 1975 року 33 европейські країни плюс Америка і Канада підписали в столиці Фінляндії Гельсінки договір, за яким визнано існуючі в тому часі кордони в Европі. Це було міжнародне визнання совєтських підбоїв, які простягли імперію над Дунай і Велтаву і тому кремлівським правителям страшенно залежало на такому договорі. Переговори велися роками, бо демократичні держави европейського і північно-американського континентів погоджувалися на таке формальне визнання совєтської імперії (змінити ті кордони все одно можна б тільки війною, якої ніхто не хотів) — під умовою, що в СССР будуть привернені скасовані там людські права. Між отими людськими і громадськими правами підкреслено „мирне суперництво ідей", себто у практиці допущення до СССР західніх засобів інформації, як також з'єднання роз'єднаних кордонами родин і свободу релігійного культу. Совєтський уряд остаточно погодився на таку клявзулю, але зараз же після підписання Гельсінкського договору викинув її до коша і згодом, у відповідь на протести демократичних сиґнаторів Гельсінкського договору відповідали цинічно, що це „внутрішня справа" СССР, до якої ніхто не має права втручатися.

Про це була вже неоднократно мова на цьому місці. Згадуємо тепер тому, що підсовєтські громадяни зраділи були такою клявзулею Гельсінкського договору і коли тамошній режим своє зобов'язання зламав, рішили боротися за признані їм у великому міжнародному договорі права людини. Таким чином саможутки в різних складових частинах Совєтського Союзу засновувались Гельсінкські групи в обстоянні за права людини. Саме тепер, 9-го листопада 1986 року минає рівно десять років, як постала Українська Гельсінкська Група. Вспоминатися за свої власні і громадські права в СССР — це бунт проти режиму і тому почалося масове переслідування всіх тих Гельсінкських груп. Маємо про це згадки у різних творах самвидавної літератури. Згадує про це й генерал Петро Григоренко, спершу член Московської Гельсінкської Групи, згодом української. Його, професора Військової академії ім. Фрунзе у Москві позбавили того становища, здеґрадували і засипали до трьох різних „психушок" за те тільки, що він зажадав публічно триматися строго також у практиці ленінської конституції і вказав за точками її ламання та вперто відмовлявся „покаятися". Коли йому дозволили виїхати за кордон, як важко недужому, йому відібрали совєтське громадянство, але вже тут, в Америці, він дістав уповноваження з України заступати у вільному світі Українську Гельсінкську Групу. Надія Світлична, Ніна Строката і ще дехто з прибулих на Захід українських дисидентів знають докладно, хто був формально і фактично членом Української Гельсінкської Групи і хто за те членство був арештований та куди засланий. Вони теж пояснювали, що Гельсінкські групи в СССР, зокрема українська — це насправді зорганізована опозиція проти комуно-большевицького режиму. А що ніяка авторитативна система не визнає права стояти до тієї системи в опозиції, то й усіх членів Гельсінкських груп, зокрема й особливо української гостро і жорстоко переслідували. Бути в опозиції до однопартійного військово-поліційного диктаторського режиму — це не забава. Для цього треба відваги, твердости характеру самопосвяти в ім'я ідеї свободи. Коли в деяких газетах у вільному світі появилося твердження, що Українська Гельсінкська Група вже не існує, прийшло заперечення: на місце арештованого чи арештованої негайно голосилися інші. Це були герої і в десяті роковини заснування Української Гельсінкської Групи належить усім їм належний поклін і бажання — дожити перемоги їхніх справедливих вимог.

В ПІТТСБУРЗІ ПОНАД 45,000 членів місцевих професійних спілок провели марш протесту проти того, що тутешні будівельні фірми приймають на працю робітників, які не належать до профспілки. Вони несли плякати з гаслами: „Організована праця означає більш високий рівень життя для всіх".

Іван Кедрин

ВЕЛИКА МІСІЯ І ВЕЛИКІ ТРУДНОЩІ

Великою історичною місією Наукового Товариства ім. Шевченка є заповнити ту прогалину в українській науці, яка постала в Україні з вини тамошнього режиму. Досить пригадати русифікацію, переведену в усіх високих школах в УССР та наукових видавництвах. Досить пригадати несамовиту масу фальшів в Українській Радянській Енциклопедії. Досить пригадати офіційне проголошення політики, що змагає до перетворення української нації і всіх інших націй СССР в „один радянський народ з російською мовою і культурою". У цій ситуації ясно, що тягар збереження і збагачування української культури паде на вільну громаду в діяспорі. А що культура складається з 1) науки, 2) літератури і 3) образотворчого мистецтва, то найбільшу відповідальність за українську науку, за її рівень, число і якість, мають існуючі в діяспорі українські наукові центри, в першу чергу Наукове Товариство імени Шевченка, як найстарша і довгий час єдина українська наукова установа, з таким світлим минулим, як його створило НТШ у Львові. Воно мало там таких світочів, як Михайло Грушевський, Іван Франко, Володимир Гнатюк і довгий-довгий список учених, працюючих у трьох головних Секціях НТШ і його Комісіях, з величавою бібліотекою, де працювали постійно Володимир Дорошенко й Іван Кривецький, з власною лябор採торією під проводом д-ра Максима Музики, власною книгарнею і друкарнею. Минуле зобов'язує і зобов'язує сучасне. Видав д-р Ярослав Падох брошуру про НТШ, як „Незнищиме Товариство" з оптимістичним кінцевим акордом, саме під кутом минулого і майбутнього.

Але легко сказати, трудніше виконати. На переведених 25-го жовтня 1986 року Загальних Зборах НТШ в Ню Йорку звітували члени Президії і голови Секцій та проаналізовано плюси й мінуси однаково в науковій, як господарсько-фінансовій ділянках. Стверджено, що в обох тих ділянках — балянс додатній. Але й стверджено, що багато дечого ще не зроблено і що існують великі труднощі, як виконати свою історичну місію.

Стверджувано, що велика розпорошеність українських учених на велетенській території ЗСА утруднює, а то й унеможливлює навіть перевести докладний їх облік. Говорено про потребу зареєстрування і поінформування американського суспільства та його наукової верхівки, скільки і чим причинилися українські люди до збагачення загальноамериканської культури. Але як це зробити, коли українська відосередкова вдача диктує численним нашим науковцям сторонити від рідних наукових центрів, зокрема від НТШ! Чого не заторкнено на Загальних Зборах, то це сумне явище, що з-посеред кількох сот (докладно числа ніхто не знає) українських мужчин і жінок, членів факультетів різних американських високих шкіл, тільки одиниці тримаються української тематики у своїх дослідах і творах. Усі погоджувалися, що на найпершому місці діяльности НТШ мусить стояти її книжкове видавництво, як також періодичне видавання „Записок" із друкуванням наукових статтей, доповідей чи рецензій, як видимий знак праці нашого наукового членства.

Але виконати це завдання страшенно трудно, бо високошкільна система в Америці накладає на своїх професорів стільки навчальної і формалістично-бюрократичної праці, що вони просто не мають часу на писання наукових творів з поважним науковим джерельним балястом та поруч із цим воліють триматися збоку, як приставати до гурту — жалюгідна прастара українська болячка „моя хата скраю". Але в одній точці прийнято на тих Зборах дуже конструктивну постанову, щоб нова Управа подбала про появу два-три чи кількатомової англомовної Історії України від її початків по сучасний стан. Правильно один із фахових дискутантів підкреслив, що такої праці не напише один історик, але треба буде знайти головного редактора, який складе гурт співробітників, які поділяться окремими періодами історії України і складуть її цілість — так, як це робив Михайло Грушевський, майстер колективної наукової праці поруч із подиву гідною власною роботящістю.

Великим осягом НТШ в Америці є безперервний щораз більший зріст бібліотеки. Це добрий прояв українських людей, що вони записують для НТШ свої бібліотеки й архіви, так само, як це добрий прояв, що знаходяться численні заможні люди, які жертвують на свою найстаршу наукову установу, зокрема роблючи записи з виразним зазначенням, що це, — на окремі наукові цілі. Наука не може існувати „сама собою". Вона мусить спиратися на фондах. Коли Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці може похвалитися подиву гідною бібліотекою та водночас мусить пожалітись, що новий дім у престижевій „українській дільниці Ню Йорку" вже замалий для тієї маси книжок і що треба будувати окремий будинок на просторому подвір'ї з уможливленням дослідникам користати з того скарбу друкованого слова. А на це треба фондів.

Уже після проголошення списка нових керівних органів, новообраний фінансовий секретар на місце високозаслуженого першорядного фінансового секретаря мгра Володимира Рака, який ніяк не погодився бути ним надалі, член Дирекції Кредитової кооперативи в Ню Йорку Іван Сєрант заявив, що він, вислухавши всіх звітів почав сумніватися, чи виконає свої обов'язки. Очевидно, він, також видатний фахівець, буде добрим новим фінансовим секретарем НТША, але його виступ був зрозумілим: НТШ — це велика установа, це установа із зрізничкованим науковим апаратом і потребою солідного канцелярійного апарату, з чітким розмежуванням наукових і господарських справ, якими не всилі активно цікавитися голова Товариства, як це робив д-р Ярослав Падох. Він усіма тими справами цікавився і займався при невеличкому канцелярійному апараті і тому не диво, що хотів відійти і тільки з трудом вдалося його переконати, щоб залишився на своєму пості, бо кращого кандидата не можна знайти. Нову Президію збільшено з тим, що кожний її член прийняв на себе певні конкретні обов'язки. Дай Боже, щоб їх виконував. І дай Боже, щоб НТШ змогло виконати — разом з іншими науковими осередками у вільному світі — ту місію, якою є виповнити прогалину в українській культурі, що її викопав ворожий Україні совєтський режим.

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про почуття меншевартости, яке не зникає

Здавалося б, що почуття меншевартости, яким українська спільнота просякнула на протязі довгих років неволі та переслідувань різних наїзників, тепер, коли ми живемо у вільному, демократичному світі повинно було безслідно зникнути. Адже, де лише живуть українці, поза своєю окупованою ворогом батьківщиною, ніхто їм не забороняє бути вповні того слова українцями в усіх виявах життя, особистого чи публічного. Особливо останні десятиріччя і щораз сильніша свобода для усіх етнічних груп виявилися тут в ЗСА і про т. зв. „перетоплюючий казан" уже давно перестали говорити навіть ті американські горожани, які вважають себе нащадками перших поселенців із „Мейфлавер".

А, однак, у нас так воно не є і ми далі завважуємо серед нашої громади дуже різні, але видні прояви того почуття меншевартости, а з ним намагання доконче „зрівняти" себе з іншими американськими горожанами і ради Бога нічим від них не відрізнятися.

Ось, наприклад, у нас далі не вгаває „американізація" наших імен та прізвищ. Коли це трапялося часто серед першої хвилі української заробіткової іміграції, імена та прізвища яких зміняли з вигоди іміграційні урядовці — це можна було зрозуміти, бо не знаючи мови та перелякані новими обставинами українські селяни не могли боротися із урядовими чинниками. Але тепер — наша т.зв. політична еміграція робить це саме добровільно і власноручно, без найменшого натиску з американської сторони. Чому наприклад, треба зміняти українські імена, коли тепер тут стільки поруч з нашими, інших чужинецьких, і всі ломлять собі язики, щоб їх вимовити чи написати. Чому наші Івани є тепер поголовно Джанами, Юрії — Джорджами, Ярослави — Ґльоріями, а Ростислави — Россами? Чому Володимири залюбки підписуються як Волтери, а Стефани Стівами? А тим часом приїжджають до ЗСА різні не-українці з українськими іменами і їх не зміняють і, наприклад, Юрій Орлов, залишився далі Юрієм, а не змінив свого імени на Джорджа, а Анатолій Шаранський залишився Анатолієм.

А що вже тут і говорити про новонароджених дітей українських батьків і змішаних подруж. Тут аж роїться від чужих імен, які особливо дивно звучать при українських прізвищах.

Думаєте, що це із-за того, щоб легше було вимовляти чи „спелувати"? Пригадаймо лише як дуже недавно літературну нагороду Нобеля отримав син Нігерії Волє Шоїнка і якось усі зуміли написати та вимовити його складне для чужинців ім'я та прізвище.

Але не лише в іменах віддзеркалюється наше незникаюче почуття меншевартости. Його щоденно бачимо в уживанні української мови, якої соромляться так старші громадяни, як і молодші. Доходить часто до курйозу, що батьки-українці говорять хоч з акцентом і неправильно але по-англійськи до своїх дітей і так само говорять інші старші громадяни при різних нагодах, навіть коли молоді відчувають, що це не є потрібне і не є правильне, а є випадки як ось недавно, що самі домагаються, щоб з ними говорити українською мовою.

Інший прояв меншевартости — це брак віри у власні сили та у власних українських фахівців, які є вже тепер майже у кожній ділянці та, на жаль, їхні здібності цінять вище чужі, як свої. І тому у нашій громаді далі вибирають чужих лікарів, жидівських адвокатів і італійських будівничих бо, мовляв: „Наші ще не дорослі".

Цікаво, скільки ще років треба буде, щоб вільні українці вкінці почували себе справді вільними і гордими зі свого походження у кожному прояві життя особистого і громадського?

О—КА

Любомир Кузьма

ПРИГАДАЙМО ЯКОВА ГНІЗДОВСЬКОГО

Я побачив Якова Гніздовського перший раз у Львові коло 1936 року. В моїй пам'яті він, як молодий студент, майже нічим не різнився від того мистця, якого я знав пізніше, з винятком сивої борідки, яку він запустив в Америці. Його характер не змінився. Все погідний, усміхнений, він відзначався непересічною інтеліґенцією, яка виходила поза рамки його середньої освіти. Також мав вроджений змисл гумору і в усьому вмів добачити якусь комічну сторінку. Ці прикмети потому найшли свій вираз у його творчості.

Раз у Львові зібралося нас кількох студентів малярств — серед них Гніздовський, Гавран, Ліщинський і ще дехто — і хтось піддав думку відвідати знаного українського графіка, Павла Ковжуна. Ми зайшли до його студії. Ковжун, тоді ще молода людина, радо нас прийняв і розмовляв з нами досить довго. На стінах висіли його олійні картини. Я подумав, що вони не стояли на рівні його графічних творів. Було видно, що весь його талант пішов у графічне мистецтво. Але він жив з того мистецтва і це було в тодішніх українських умовинах великим успіхом. Мабуть це імпонувало Гніздовському, який жив дуже скромно, без ніякої допомоги від своєї родини. Він вже тоді виявив свою здібність володіти лінією у графіці і пізніше сам пішов слідами Ковжуна.

Незабаром я побачив Гніздовського в варшавській академії мистецтва. Стипендія від Митрополита Шептицького вможливила йому мистецькі студії. Принагідно він сказав, що якби не ця стипендія, він, мабуть, не став би мистцем, тільки священиком. Студії у Львівській Духовній Семінарії були безплатні. Це був не раз єдиний вихід для студента у важкому матеріяльному положенні.

Уже в молодості Гніздовський побачив, що треба розраховувати тільки на власні сили. Звідси його незвичайна працьовитість, яка характеризує всю його мистецьку кар'єру. Віра в себе і у своє призначення створити щось велике пензлем чи різцем ніколи його не покидала. У розмові зі мною він сказав: „Людина нічого не осягне, доки не скаже собі, що мусить".

З вибухом війни Гніздовський зник з мого горизонту. Виїхав на мистецькі студії до Загребу в Югославії, а потому до Дрездену в Німеччині. Але минуло 12 років і одної осінньої днини я знову побачив його, цим разом у Ню Йорку, в Тамкінс Сквер Парку. Він приїхав з Сент Пол у Міннесоті, щоб у Ню Йорку продовжувати мистецьку кар'єру.

Знайшов мешкання на 5-ій авеню коло Центрального Парку, де на горішніх поверхах були гарні малярські студії. Однак не вдалося дістати таку студію з горішнім світлом, треба було вдоволитися студією на партері і малювати переважно при штучному світлі. Туди я часто заходив і ми обговорювали актуальні мистецькі проблеми. Гніздовський побачив, що його стиль, який він привіз з Німеччини, не робив особливого враження в часі повоєнної абстрактної моди в Ню Йорку. Треба було стати „більше модерним". Однак експерименти нового стилю не йшли легко. Він не був з них вдоволений, бо його картини починали нагадувати таких майстрів модернізму, як Ґоґен, Сезан, Матісс, Пікассо, або експресіоністів і фовістів. Все таки вкладав у ці картини щось своє і виставляв їх з деяким успіхом в українських і американських ґалеріях. Побіч малярства займався графікою, тобто деревормізом, якого ніколи не кидав і який згодом став його головною мистецькою продукцією. Він сам придумав слово „дереворіз", що видалося ліпшим від слова „дереворит". Це останнє не тільки не виражує точно даної чинности, але є позичене з польської мови.

Студія коло Центрального Парку показалася задорога, бож був брак денного світла і обмежене місце. Незадовго Гніздовський покинув її і найняв на Бронксі досить велике мешкання з добрим світлом, де міг вигідно працювати за меншу оплату. Там я працював

(Закінчення на стор. 4)

ПРОКУРАТУРА ЛОС АНДЖЕЛЕСУ попросила суд прийняти рішення про депортацію 66-річного продавця крамниці Брvна Карля Бляг, якого обвинувачують в тому, що, звертаючись з просьбою про в'їзну візу, він не згадав про своє членство в СС. Із документів, що їх Департамент справедливости представив у суд, виходить, що Б. Бляг вступив у партію націонал-соціялістів у 1939 році. В 1940 році він став членом СС, в 1940-43 роках служив в охороні концтабору Дахау в Німеччині, а в 1943-45 роках охороняв табір в Австрії. Під час судового розгляду сам Бляг показів не давав. Адвокат Роналд Паркер визнав, що його клієнт служив у військах СС і був охоронником концтаборів, але не вчинив ніяких злочинів. В минулому американські суди неодноразово вказували, що колишні есесівські охоронники концтаборів не мають права на в'їзд в З'єднані Стейти. Суд повинен вирішити до 1-го травня, чи Бляг повинен бути депортований. Апеляційний процес може затягнутися на кілька років.

УРЯД ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКОЇ Республіки наказав закрити 40 шкіл в чорних дільницях Іст Кейпу. Школи будуть закриті до часу поки студенти докажуть, що вони дійсно зацікавлені наукою, а не нелеґальною „революційною" діяльністю і заколотами та виступами проти поліції і військових частин. Як відомо, чорні революціонери використовують молодь, навіть дітей, у початкових школах, для своїх підривних цілей.

Богдан Певний

ПАМ'ЯТІ МИСТЦЯ

II.

Були це для Гніздовського тяжкі роки — намагання за всяку ціну перестати бути „недільним" малярем, а стати професіоналом у повному розумінні цього слова. Більше ласкаві біографи називають їх „роками шукань".

Слід тут нагадати, що Гніздовський народився 27-го січня 1915 року в Західній Україні та студіював в Академіях мистецтв Варшави та Загребу. Перебувши кілька післявоєнних років у Німеччині, 1949 року переїхав на постійне перебування до Америки. Між 1956 і 1958 роками Гніздовський жив у Парижі, куди виїхав з Америки у пошуках творчого самовияву. В Парижі мав дві самостійні виставки.

Чи помогло Гніздовському перебування в Парижі?

Паризькі пошуки Гніздовського можна оцінювати по-різному, одначе очевидним є поворот до закріплення „спрощеного реалізму", який проявився у його урбаністичних пейзажах і в сценах з міського життя, особливо Метро. Можна було б лукаво сказати, що на Гніздовського, так як на Любослава Гуцалюка, який у той час також перебував у Парижі, мало вплив малярство надзвичайно популярного тоді французького мистця Бернарда Буффе з його гострокутною мережою манерних ліній, але буде влучніше схарактеризувати спільне у їхніх творах як зображення тотожного сприйнятого паризького довкілля

Париж, безсумнівно поміг Гніздовському зформувати, а може краще сказати закріпити основну концепцію його творчости — він мистець ідей, він відтворює не тільки те що бачить, але і то що думає і відчуває. Предмет набирає у нього особливого звучання — стає символом.

Успіх Гніздовського безпорівняльний. Його праці, особливо дереворізи, виставлялися не лише поза Україною в західньому світі, Китаї, Індії та Японії, але навіть у Києві. Цікаво зауважити, що тепер його композиції стають простішими, ненадуманими. Часто — це одно дерево, пташка чи квітка. Він розказує про прості явища природи, зображає звичайні предмети, але робить це з такою майстерністю і переконливістю, що набирають вони надзвичайної маєстатичности. На перший погляд намальовані чи вирізані в дереві об'єкти вражають своєю докладністю, але роздивившись, побачимо, що мистець більше зацікавлений показати візерунок, форму, композицію, або навіть відкрити якесь незбагнене буття. Тут знаходимо сатиру і філософію. Відкриваємо Гніздовського — мислителя.

Гніздовський автор багатьох есеїв про життя і мистецтво. Найвідоміші з них це „Пробуджена царівна", „Сопляча царівна", „Полігамія сучасного мистецтва" та інші, що їх Гніздовський публікував у журналі „Арка", якої був мистецьким редактором, „Українській літературній газеті" та в „Сучасності". Коли я став мистецьким редактором „Сучасності", він був одним з перших, що зголосилися до співпраці та незабаром написав зворушливий есей про естонського поета і свого близького приятеля Алексіса Ранніта. Про Гніздовського писали свої і чужі та про його праці появилося три монографії.

Як це підкреслено, мистецтво Гніздовського основане на роздумувані та як таке, силою факту, повинно було на своєму шляху зустрітися з релігією.

Релігійне малярство — образотворча молитва, має свою складну історію і пов'язане з мистецтвом від його ранніх початків. Так як можна молитися повторюючи завчені напам'ять молитви, або ж зосередившись роздумувати над їх змістом, так і малюючи релігійний образ можна відтворювати давній взірець або роздумуючи, вкладати в нього свою молитву.

Перша зустріч Гніздовського з релігійним малярством була нефортунною. У нього, на початках перебування в Америці замовлено ікони до каплиці Стемфордської семінарії. До праці Гніздовський підійшов просто як фахівець, сумлінно виконавши замовлення. Замовець був дуже вдоволений, а Гніздовський розчарований.

Пізніше до релігійної тематики мистець звертався багато разів, створивши ряд символічних, вдалих або менше вдалих образів. Найвідоміші з них це „Тайна Вечеря" і „Розп'яття". Тільки напередодні заходу свого життя він мав можливість повернутися до релігійного замовлення — іконостасу церкви св. Трійці в Кергонксоні. Праця над іконостастом принесла мистцеві велике творче вдоволення, але разом з ним несподівані неприємності та страждання.

Церква в Кергонксоні запроєктована архітектом Радославом Жуком безсумнівно є одним з кращих зразків сучасної дерев'яної архітектури, але одночасно, завдяки „футуризмові" архітекта цілковито непригожа для релігійних відправ у візантійському обряді. Для іконостасу, який традиційно відгороджує Святитилище від частини церкви для вірних, тут не передбачено місця. Розташування вікон і сам уклад церкви унеможливлює зосередження. Погодившись виконати ікони до іконостасу, Гніздовський взяв на себе складне і затяжне діло.

Гніздовський не хотів лише відтворювати давні зразки, копіювати. Він мав намір вкласти в ікони свою молитву, свій стаж мистця. Стараючись дотримуватись устійнених правил, він дав своїм іконам частину самого себе, що проявляється у кожного зрілого мистця у його стилі. У цьому Гніздовський не нарушив великої традиції нашого іконопису, а навпаки пішов за прикладом кращих наших іконописців доби Відродження — Івана Рутковича з Жовкви, маляра вишенського і мукачівського Івана Бродлаковича, Йова Кондзелевича, та інших наших майстрів, які у принесене з Візантії візантійське мистецтво вклали свою українську душу. Не всі зрозуміли Гніздовського.

Іконостас Гніздовського в Кергонксоні залишиться курйозом, а одночасно шедевром нашого мистецтва в діяспорі, так як і цілий незмірений вклад Якова Гніздовського в нашу образотворчу культуру.

Кінець.

БРИТАНСЬКА РАДІОСТАНЦІЯ Бі-Бі-Сі відкинула в дуже категоричний спосіб закид Консервативноі партії про те, що усі передачі згаданої радіо і телевізійної компанії є тенденційні і в більшості критичні до політики теперішнього уряду прем'єр-міністра Маргарет Тачер. Керівники Бі-Бі-Сі рішучо заявили, що вони не дозволять, щоб політичні партії впливали у будь-який спосіб на формування програм. Причиною до конфлікту між урядом і Бі-Бі-Сі стали передачі радіостанції пов'язані з бомбленням Лівії американськими воєнними літаками з баз у Великобританії.

ПРЕЗИДЕНТ ФІЛІППІН Коразон Акіно назначила парляментарні вибори на 11-го травня 1987 року. Ці вибори мають за завдання вибрати у вільному демократичному голосуванні членів обидвох палат парляменту, що буде важливою частиною нормалізації політичної ситуації у Філіппінах. Крім того новообраний парлямент повинен допомогти урядові перевести нові корисні зміни в економії. Вибори відбуватимуться вже згідно з правилами нової конституції, яка має бути затверджена в загальному плебісциті 2-го лютого наступного року.

ГЕНЕРАЛЬНА АСАМБЛЕЯ Організації Об'єднаних Націй більшістю голосів прийняла резолюцію із закликом до Совєтського Союзу, щоб він негайно вивів свої окупаційні війська з Афганістану. Таку резолюцію більшість членських держав ОН приймають кожного року під час нарад Генеральної асамблеї від коли почалася окупація Афганістану.

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ СССР заперечило інформацію Пентагону, що Совєтський Союз відтягнув з Афганістану шість полків війська, але замінив їх свіжими частинами, переважно молодими вояками, які щойно закінчили вишкіл. Москва перший раз подала також цифру відтягнених вояків кажучи, що 8,000 вояків покинули тепер Афганістан. Про висилку свіжих військових частин в інформації з Москви нічого не згадується. Навпаки, американські твердження міністерство оборони назвало „злобною видумкою".

Вірні Бостону відновили відданість Христові

Наближається 1000-ліття Хрищення України та 80-ліття існування української католицької парафії в Бостоні, ювілей якої припадає цього року. Щоб започаткувати і успішно відсвяткувати ці два великі небуденні ювілеї, українська католицька парафія Христа Царя в Бостоні з цієї нагоди урядила триденні місійно-реколекційні науки, на котрі наш парох о. Петро Дудяк запросив о. Евтумія Волінського, ігумена Чину Студитів Вудестаку з Канади.

Реколекційні науки розпочалися 17-го жовтня 1986 року, о годині 6-ій вечером сповіддю, по котрих слідувала Свята Літургія. Першу науку о. Е. Волінський виголосив на тему „Молитва", він навів багато прикладів про силу молитви, і тому напередодні цих двох великих ювілеїв ми мусимо щиро і багато молитися щоб Всевишній допоміг нам ці ювілеї величаво відсвяткувати.

18-го жовтня, в суботу, сповідь, по котрій слідувало відслуження Молебеня до Пречистої Діви Марії, а в своїй науці о. Е. Волінський говорив про Пречисту Діву Марію, про Її чуда, як також згадав, як наш український народ на своїх землях любив і почитував Божу Матір, а Вона робила багато чуд на наших місцевостях на Україні.

В неділю, 19-го жовтня, відправлено Велику Святу Літургію, котру відслужив о. Е. Волінський в асисті о. пароха Петра Дудяка, під час котрої співав наш церковний хор під диригентурою Олеся Кузьми. В своїй науці о. Е. Волінський звернув велику увагу на два великі ювілеї, котрі бостонські українці будуть святкувати перше 80-літній ювілей існування парафії. Звернув увагу на працю і заслуги перших піонерів і їх переємників, котрі вклали багато труду і праці для поширення парафії і будови церкви.

Відносно приготовлення до такого великого ювілею як 1000-ліття Хрищення України, щасливі ті, котрі зможуть взяти участь в тому святі, а щоб це свято добре використати, ми мусимо до нього підготовитися і відновити свою відданість Христові в 1000-ліття Хрищення України.

По закінченні Святої Літургії вірні парафії Христа Царя відновили свою відданість Христові. Після роздачі свічок обидва священики від престола перейшли до входових дверей, де відспівали і відчитали молитви з Чину Відновлення Благодаті Святого Хрищення в Українській Церкві напередодні Тисячоліття Хрищення України св. Рівноапостольним Князем Володимиром.

Ціль Чину Відновлення Хрищення є дати нагоду дорослим вірним нашої Церкви відновити свою відданість Христові. Зворушливо-святочний настрій можна було побачити на лицях вірних. По закінченні молитов при входових дверях священики під звуки пісні „О, спомагаймо, Діво Маріє" підійшли до головного Престола, де на закінчення всі вірні відспівали „Боже, вислухай благань". Парафія Христа Царя в Бостоні дякує о. ігуменові Е. Волінському і о. парохові П. Дудякові, за таке торжественне започаткування святкування Хрищення України в Бостоні.

Д-р Іван Відюк

Товариство...

(Закінчення зі стор. 1)

які не в силі закупити їх у ціні 25 дол. прислали принайменше даток. Але досі вислано листи з льосами и на 7-7,500 адрес і ще не всі адресати відповіли, а речень льотерії 25-го листо пада вже недалеко.

Тому наші гості надіються, що розмова з ними в редакції „Свободи" та поміщення її на сторінках щоденника допоможуть в поширенні льотерії, фонди з якої так потрібні на працю Товариства Св. Софія.

Коли запитуємо про точні завдання цього товариства отримуємо вияснення що воно було створене для продовження ідеї Патріярхату, для того, щоб бути фінансовою базою для патріярших надбань в Римі, але також для розбудови і плекання інформаційного центру УКЦ, який тепер особливо живий із започаткуванням перед роком „Української Пресової Служби", що появляється у чотирьох мовах під редакцією д-р Катерини Горбач, і виданнями Інституту дослідів переслідування релігії в СССР при Товаристві Св. Софія у Вашінгтоні, зокрема виданням в англійській мові „Реліджис Райтс" і радієвими передачами в Україну із станції в Ню Орлінс, Ла.

Д-р Романа Навроцька розповідає також про останню акцію Товариства при співпраці Товариства за Патріярхальний Устрій УКЦ, в обороні Йосифа Терелі та Петра Рубана і висилку відповідних листів в їхній справі до членів законодавчих тіл в ЗСА, ієрархів Католицької Церкви в ЗСА та до амбасади. Ми з цікавістю переглядаємо ряд відповідей на ці листи, з яких довідуємося, що деякі сенатори і члени Палати Репрезентантів писали в справі цих українських жертв совєтського режиму до Міхаїла Горбачова і обіцяли заторкнути їхню справу в комісії слідкування за порушенням Гельсінкських угод.

Праця Товариства Св. Софія вимагає підтримки української громади на кожному відтинку. Коли тепер члени товариства розпочали широку акцію для збирання фондів у так гарний спосіб, як ця льотерія, треба надіятися широкого позитивного відгуку в нашій завжди жертвенній для добрих цілей громаді.

Як інформують гості, у вівторок, 25-го листопада ц.р., відбудеться у приміщениях Товариства Св. Софія у Філядельфії вечір-зустріч колишніх учнів літніх курсів Українського Католицького Університету, в часі якого буде розграна льотерії. Льоси витягатиме Леся Головчак, яку Блаженніший Патріярх Йосиф охрестив, будучи вперше на терені ЗСА, конкретно у Філядельфії в 1968 році.

Завдяки щедрим жертводавцям, зокрема подорожничої агенції Ковбаснюків, є можливість не лише причинитися до збільшення фондів Товариства Св. Софія але й стати одним із щасливців та виграти гарну нагороду.

Тому члени товариства пригадують, що я ще час позитивно відгукнутися на висланий заклик. Адреса товариства: 7911 Whitewood Road, Philadelphia, Pa. 19117; tel.: (215) 635-1555.

У ЧЕТВЕРТУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
мого Незабутнього ЧОЛОВІКА

полк.

Юрія Лопатинського-Калини

буде відправлена

СЛУЖБА БОЖА І ПАНАХИДА

в суботу, 15-го листопада 1986 р. о год. 9-ій ранку в церкві св. Івана Христителя в Гантері, Н. Й.

Про молитви за спокій Його душі просить Друзів і Знайомих

ДРУЖИНА

СССР...

(Закінчення зі стор. 1)

лістів. Представники американського центрального розвідчого управління не виключають, що сотні совєтських шпигунів працюють в ЗСА виключно в ділянці отримання таємниць про космічні апарати, бо, як кажуть саркастично на Заході деякі совєтологи, що великий відсоток совєтських „винаходів" були зреалізовані з допомогою широкої сітки шпигунів, які діють на Заході.

Ділимося сумною вісткою
з Родиною, Приятелями і Знайомими,
що 6-го листопада 1986 року відійшов у Вічність
наш Найдорожчий
МУЖ, БРАТ, ВУЙКО, ЗЯТЬ І ШВАҐЕР

бл. п. інж.

ІВАН КОГУТ

ПАНАХИДА відбудеться в неділю, 9-го листопада 1986 року о год. 7-ій веч. в похоронному заведенні П. Яреми при 7-ій вул в Ню Йорку, Н. Й.

ПОХОРОН в понеділок, 10-го листопада 1986 р. в год. 9:30 ранку з церкви св. Юра, а опісля на український православний цвинтар св. Андрія в Бавнд Бруку, Н. Дж.

В глибокому смутку:
дружина — МИРОСЛАВА
сестри —
КАТЕРИНА ТЕРЛЕЦЬКА з родиною
АННА ПОХОДАЙ з родиною
теща — ІВАННА ГАВРАНЕК
шваґерка — СТЕФАНІЯ БІЖОК з родиною
Дальша Родина в Канаді, Україні і Польщі

Ділимося з Родиною, Приятелями і Знайомими сумною вісткою, що з волі Всевишнього відійшов від нас, ненадійно, дня 2-го листопада 1986 р. у Ст. Пітерсбурзі, Флорида, на 72-му році життя

наш Найдорожчий МУЖ, БАТЬКО І БРАТ

бл. п. інженер

РОМАН БАРАБОЛЯК

Після ПАНАХИДИ у місцевій церкві у Ст. Пітерсбурзі тіло Покійного перевезено до Чикаґо, Ілл.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ в Чикаґо, Ілл. зачнуться ПАНАХИДОЮ в похоронному заведенні Музики у п'ятницю, 7-го листопада 1986 р. ПОХОРОН в суботу, 8-го листопада 1986 року в катедрі св. о. Миколая, після чого Тіло спочине на кладовищі св. о. Миколая в Чикаґо, Ілл.

В глибокому смутку:
дружина — АЛЛА-МАРІЯ
сини — МАРКО І ДАНИЛО
з дружинами ХРИСТИНОЮ й ЄЛИСАВЕТОЮ
брат — МИКОЛА з дітьми і внуками
Ближча і дальша Родина

Замість квітів на могилу прохаємо складати жертви на Гарвардський Проект 1000-ліття Хрищення України.

Успіх д-ра Р. Конквеста в Кеймбриджі

На виступ д-ра Роберта Конквеста в Гарвардському університеті 10-го жовтня ц. р., що його влаштував Український Науковий Інститут Гарвардського Університету (УНІГУ), прибуло понад 150 осіб, щоб почути його доповідь про Великий голод і про його книжку „Жнива смутку". Приблизно половина з присутніх були науковці Гарварду і студенти, які були повідомлені про цей виступ університетськими газетами і летючками.

Після доповіді, дискусійних завваг і вписування автографів на книжках, д-р Конквест поїхав до місцевої телевізійної станції ПБС-ВГБГ на інтерв'ю з Христофором Лайдоном, на новинах о 10-ій год. вечора. Третина програми була присвячена голодові з показом вирізків фільму „Жнива розпачу", що його одержано від УНІГУ як доповнення до інтерв'ю.

Після телевиступу на запрошення місцевого відділу Приятелів Українського Гарварду (ПУГ) і його голови Аліції Шендюк, д-р Конквест взяв участь у прийнятті з його честь в домі Андрія і Тані Витвицьких.

Крім членів ПУГ і УНІГУ та громади, присутніми на прийнятті були визначні науковці: Урі Ра'анан, професор з Тафтс університету з Флечер-школи дипломатії і частого телевізійного коментатора в справах совєтознавства; Марк Кучмент, професор Бостонського університету і телевізійний коментатор; Доналд Карлайл, спеціяліст в справах совєтської Середньої Азії і професор політичних наук в Бостон коледжі Волтер Коннор, совєтолог, та Стівен Морріс, економіст.

Під час 30-годинного перебування в околицях Бостону д-р Конквест, крім своїх виступів на телевізії та редакційних інтерв'ю, встиг ще відбути інтерв'ю з відомою газетою „Крищен Саєнс Монітор", радіопрограмою і телефонічно з „Радіо Вільна Европа", як і з газетою „Бостон Геральд". На жаль, д-р Конквест не міг вже прийняти запрошення ще двох місцевих радіостанцій з огляду на брак часу.

На запитання, яке його враження з відвідин Гарварду, д-р Конквест сказав: „Я був захоплений гостинністю, з якою приймали мене тут та в інших українських громадах і дуже вдоволений, що можу вплинути на теперішнє і майбутнє покоління науковців, які будуть відповідальні за навчання історії Совєтського Союзу в цій країні".

ФКУ

Пригадаймо...

(Закінчення зі стор. 2)

якийсь час разом з ним, допомагаючи йому виконувати графічні замовлення для українських видавництв.

У тому часі його стиль змінився. Він перестав оглядатися на „майстрів модернізму", а почав малювати так, як сам розумів і відчував. І як не дивно, цей індивідуалістичний підхід показався більше оригінальний, як попередній. Один власник галерії на 57-ій вулиці, Гаррі Солпітер, побачив його твори і зацікавився мистцем. Заключив з ним умову про виключну продажу його творів. Це відразу помогло Гніздовському матеріяльно і морально. Відкрилася дорога до успіху. І хоч Солпітер незадовго помер, проте цих кілька років були зворотною точкою у кар'єрі мистця, що в цей спосіб виринув на горизонт міжнародного мистецтва.

Гніздовський кілька разів їздив до Франції, а також бував у інших країнах Европи і Азії. Хоч Франція після Другої світової війни втратила своє провідне становище в мистецтві, яке втримувала від початку XIX сторіччя, проте її слава ще не цілком померкла, і деякі мистці вважили, що часове перебування у Парижі може їм придатися в мистецькій кар'єрі. Гніздовський виїхав з Ню Йорку до Франції влітi 1956 року. Писав мені про свої враження з Парижу. Не зауважив там нічого особливого, бо у своєму житті не раз бував у великих містах світу.

Однак ця подорож стала для нього особливою і винятковою, бо він не тільки успішно зробив у Парижі свою виставку, але і пізнав там свою майбутню дружину Стефанію Кузан, з якою одружився півроку пізніше.

Коли Гніздовський повернувся до Ню Йорку, можна було бачити в його малярстві деякий вплив сучасного французького мистецтва. Але це не відносилося до його графіки, в якій він відзначався оригінальністю. Зчасом його графіка почала виходити на перше місце, лишаючи малярство в тіні. Свої дереворізи він виставляв не тільки в Америці, але і в різних інших країнах світу. Вони принесли йому матеріяльний і моральний успіх. Сповнилася його мрія, яку він плекав від молодости: він став загальнознаним мистцем, майстром дереворізу, і міг вигідно жити з мистецтва. Треба справедливо признати, що в цьому була немала заслуга і його дружини, яка все старалася створити йому такі умовини, в яких він міг свобідно займатися мистецтвом.

Успіх був осягнений коштом майже безперервної праці. Коли я раз згадав йому, що вийшла дуже добра книжка про флямандське малярство, він сказав: „Ти думаєш, що я маю час читати книжки?" Зате він все любив показувати мені новий рисунок до дереворізу і пояснювати техніку цього мистецтва. Наскільки у нього переважала любов до графіки над малярством, це може ілюструвати наступний епізод.

Одної осени Гніздовський приїхав до мене в гори Кетскілл, щоб малювати осінні мотиви з червоним листям. Ми збиралися їхати, щоб шукати за добрим місцем до малювання, коли нараз Гніздовський побачив мою кітку Міцюру на своєму авті. Рішив, що мотив вартий малювання, і почав робити рисунок на полотні для олійного образу. Але за п'ять хвилин, кинувши цей рисунок, сказав: „Бачиш, як я швидко зміняю рішення?", і почав на папері робити шкіц з кітки для дереворізу. Вмів схопити характер тварини у кількох чертках. Пізніше виконав у Ню Йорку з цього шкіцу один із своїх найліпших дереворізів.

Але не любив, як його називали „накращим українським графіком". Поправляв: „Я є маляр і графік". Мав свій скептичний погляд на мистецькі об'єднання. Раз пробував стати членом одного американського об'єднання. Потому мені сказав: „Я переконався ще раз, що мистецькі об'єднання існують для слабих мистців". Відзначався розвиненою інтуїцією, здібністю бачити у звичайному — незвичайне, у простому — і зрозумілому — таємниче. Відчував життя дерев, студіював їхні форми і вираз, виконав багато дереворізів на тему дерев. Також любив тварини. В природі звертав увагу на ритмічні лінійні мотиви з з повторюванням тої самої форми. У своїх творах змагав до якнайбільшого упрощування композиції. Його ідеалом було получити досконалість з елеґанцією. З природи був реалістом північноевропейського типу, як його улюблені мистці Бройгель і Дюрер, без ідеалізації форми і без клясичних пропорцій. Людську недосконалість відчував як щось комічне. Проте у його творах завжди можна було заважити деяку стилізацію, як нестертий вплив нашої доби.

Внаслідок успіху в мистецтві його матеріяльний стан поправився настільки, що він міг купити власний дім. Цей гарний двоповерховий дімок находився на північній границі Бронксу, серед зелені дерев, недалеко від Ван Кортлянд Парку. Там він замешкав разом з дружиною і донькою. Але знов не мав доброї робітні з горішнім світлом, хоч дереворізи міг робити вигідно. Плянував купити менший дім і збудувати окрему студію, однак доля не дала йому здійснити ці пляни.

Від молодости відзначався сильним здоров'ям, що було фундаментом його великої активности. Проте, а може якраз тому, не дуже дбав про себе, зайнятий безперервною працею. В старшому віці його здоров'я почало псуватися. У п'ятдесятому році життя дістав серцеву атаку, перебув місяць у шпиталі, видужав, перестав курити і вернувся майже до нормального стану. Однак по якомусь часі захворів на відділення сітчатки і катаракту в оці. Це грізне ушкодження не вдалося вилікувати, не зважаючи на дві операції. Внаслідку втратив зір у цьому оці. Нікому про це не говорив. Не любив оповідати іншим про прикрі особисті справи. Я довідався правду щойно пізніше від його дружини.

І вкінці третій і останній раз вдарила його фатальна недуга. Після улаштування своєї виставки в Канаді в листопаді 1985 року і після виступу на тамошній телевізії Гніздовський вернувся з дружиною до Ню Йорку і на другий день, в середу 5-го листопада о 5-ій годині ранку дістав мозковий удар, що спаралізував його праву сторону і відібрав мову. Після трох днів у шпиталі, без болю і без муки, тихо відійшов з цього світу.

Доля була ласкава для нього навіть в останній хвилині, бо дальше життя в умовинах знищеного здоров'я не було б приємне для мистця, що жив тільки духовою творчістю у світлій країні мистецтва.

Вічна йому пам'ять!